

**ДО НАУЧНОТО ЖУРИ
ОПРЕДЕЛЕНО СЪС
ЗАПОВЕД № 38/15.03.2021 Г.
НА РЕКТОРА НА
ВУЗФДОЦ. Д-Р ГР. ВАЗОВ**

РЕЦЕНЗИЯ

от

**проф. д-р Даниела Фесчиян, УНСС, катедра „Счетоводство и анализ”,
научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската
дейност”**

на дисертационен труд за присъждане на научната степен **„доктор на науките”**

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „*Финанси, застраховане и осигуряване*”

Автор: проф. д-р *Виржиния Иванова Желязкова*

Тема: „*Управление на банковите рискове при прехода към кръгова икономика*”

1. Общо описание на представените материали

Определена съм за член на научното жури със заповед № 38 от 15.03.2021 г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов по процедура за защита на дисертационен труд на тема „Управление на банковите рискове при прехода към кръгова икономика“ за придобиване на научната степен (НС) „доктор на науките” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. На първото заседание на научното жури, проведено на 19.03.2021 г., съм определена за рецензент. На основание на решението на научното жури и заповедта на Ректора на ВУЗФ представям рецензия според изискванията на ЗРАСРБ и на ППЗРАСРБ .

Автор на дисертационния труд е проф. д-р Виржиния Иванова Желязкова от Висшето училище по застраховане и финанси.

Проф. Желязкова представя следните материали:

- Дисертационен труд за придобиване на НС „доктор на науките”;

- Автореферат на дисертационния труд за придобиване на НС „доктор на науките“;
- Справка за приносите в дисертационния труд за придобиване на НС „доктор на науките“;
- Справка за изпълнението на минималните национални изисквания според Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за неговото прилагане;
- Справка за цитиранията на трудовете на проф. Желязкова от други учени;
- Три броя отзиви за реализирането на ръководени от нея научно-приложни проекти – един от Българска фондова борса и два от Пощенска банка;
- Копия на текстовете на научните публикации на проф. Желязкова за целите на настоящата процедура;
- Резюмета на научните публикации на проф. Желязкова за целите на настоящата процедура;
- Автобиография;
- Копие от дипломата за ОКС „магистър“;
- Копие от дипломата за ОНС „доктор“;
- Автореферат на дисертационния труд за придобиване на ОНС „доктор“.

Заключение по т.1: Кандидатът проф. д-р Виржиния Желязкова е приложила общо 15 броя научни публикации по темата на дисертационния си труд: една глава от книга от международен научен колектив, една студия, 12 броя научни статии и един научен доклад. От всички публикации 4 броя са на български език и 11 броя – на английски език.

2. Биографични данни за кандидата

Проф. Желязкова е родена през 1981 година и завършва средното си образование в Езикова гимназия „Иван Вазов“ в гр. Пловдив. През 2004 година придобива ОКС „бакалавър“ по специалност „Международни отношения“ в Университета за национално и световно стопанство – София и ОКС „магистър“ по специалност „Международни икономически отношения“ през 2007 година в същия университет. След това продължава обучението си в ОНС „доктор“ в Института за икономически изследвания“ към Българската академия на науките по специалност „Световно стопанство и международни икономически отношения“ с тема на дисертационния труд: „Икономически ефекти от цената на суровия петрол в международната търговия“. През 2010 година защитава тази степен пред съответния Специализиран научен съвет към Висшата атестационна комисия.

От 2010 година до настоящия момент проф. Желязкова преподава във ВУЗФ, първоначално като нехабилитиран преподавател по различни дисциплини от областта на финансите (2010-2013 г.), а след това и като доцент (2013-2018 г.) и професор (2018 г. – досега). От 2013 година до настоящия момент тя заема длъжността „заместник-ректор по учебната дейност и качеството“ на висшето училище. През последните три години тя е и директор на направление „Финанси и финансов мениджмънт“ в Лабораторията за научно-приложни изследвания на ВУЗФ (ВУЗФ Лаб).

В качеството си на директор на направление „Финанси и финансов мениджмънт“ във ВУЗФ Лаб проф. Желязкова инициира формирането и ръководи Работна група по кръгова икономика и устойчиви финанси. В тази група са привлечени както учени от страната, така и трима международно признати изследователи. Като част от дейността на тази група, проф. Желязкова успешно ръководи два научни колектива, чиято работа завършва с публикуването на колективни томове с научно рецензиране, и двата по тематиката от областта на дисертационния й труд: „Кръгова икономика и устойчиви финанси“ и „Устойчивост на финансовата система – дългосрочни перспективи. (Онтологични и емпирични основания)“.

Отделно през годините от страна на ВУЗФ проф. Желязкова е ръководител и участник на общо 9 броя международни и национални образователни и научни проекти. Конкретно във връзка с тематиката на дисертационния труд, прави впечатление ръководството на научно-приложен проект по поръчка от Българската фондова борса (БФБ) за нагласите на българските компании спрямо новите екологични изисквания, които предстои да влязат в сила и удовлетвореността на ръководството на БФБ от работата на екипа, видно от представения отзив.

Проф. Желязкова участва като гост-лектор по тематиката на дисертационния си труд в различни университети в страната и в чужбина – Икономическия университет-Варна, Университета Алдо Моро, Италия, Университета на Централен Ланкашир, Университет Македония, гр. Солун, Гърция. По този начин тя обогатява опита си от академична международна среда, разпространява резултатите от изследванията си и получава отзиви и насоки от свои колеги учени относно изследователския си път.

Освен тези дейности, проф. Желязкова извършва и рецензентска дейност като рецензент на научни проекти, на научни трудове и като участник в научни журита не само във ВУЗФ, но и във водещи университети в страната – Университета за национално и световно стопанство - София, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Икономическия университет-Варна, Пловдивския университет „П. Хилендарски“, както и в Българската

академия на науките. Отделно, през годините проф. Желязкова участва като председател и като член на организационни и научни комитети на научни форуми както в България, така и в чужбина. Целият този опит в научната дейност развива качествата ѝ като учен.

Проф. Желязкова е член на четири редакционни колегии: тази на ВУЗФ, и три на международни издания на английски език. Тя е и ръководител на двама успешно защитили чуждестранни докторанти. Тези дейности подпомагат формирането у нея на критична изследователска мисъл, което допринася за задълбочеността на работата ѝ.

Резултатите от изследванията на проф. Желязкова по темите, свързани с кръговата икономика и екологичните рискове намират пряко приложение и в учебния процес във ВУЗФ. Това става, като тя:

- ръководи екипа във ВУЗФ по разработването, стартирането и обучението по първата в България магистърска програма, посветена на кръговата икономика: „Кръгова икономика и устойчив мениджмънт“ с подкрепата на бизнес организацията Cleantech Bulgaria;
- Разработва и преподава нова дисциплина „Кръгова икономика“ на български език за студентите от ОКС „бакалавър“;
- Разработва и преподава нова дисциплина „Екологичен и социален риск в инвестиционния процес“, на английски и на български език, за студентите от ОКС „магистър“.

Освен академичен опит, проф. Желязкова притежава и богат административен опит от бизнеса – в продължение на 15 години (2006 г. – досега) тя работи в една от системните банки в България – Пощенска банка, където 7 години отговаря за разходната част на бюджета, а от 2011 година досега – и за екологичната политика на институцията. Преди това тя добива опит от работа в международна среда, като работи в експортния отдел на Мерцедес-Бенц в гр. Истанбул (2005-2006 г.). Опитът на проф. Желязкова в банковата сфера допринася значително за развиването на приложната страна на изследванията ѝ, както и за установяването на нуждата от обучения и образователни програми по темата за кръговата икономика и новите рискове за банките. Тя има редкия шанс през годините непрекъснато да тества резултатите от изследванията си направо в практиката, което допринася за развитието на идеите ѝ.

Паралелно с академичната си и административна работа във висшето училище и в банковата сфера, проф. Желязкова натрупва сериозен опит и в областта на обществената, както и на тясно научната, научно-приложната и експертната дейност. В периода 2013-2016 година тя изпълнява функциите на Национално контактна лица за Р България по финансовите въпроси на Програма „Хоризонт 2020“ към Европейската комисия в Брюксел. В периода 2013 година – досега проф. Желязкова участва в различни експертни групи на високо равнище: към

ООН, по-конкретно към Програмата за опазване на околната среда – финансова инициатива (United Nations Environmental Program Finance Initiative, UNEP FI), а също така и към Европейската комисия в Брюксел - Групата за енергийна ефективност на финансовите институции (Energy Efficiency Financial Institutions Group, EEFIG). Тези експертни групи са натоварени със създаването и тестването на различни методологии за отчитането на климатичните промени и екологичните рискове върху дейността на банковия сектор. Участието на проф. Желязкова в тях в продължение на осем години играе важна роля за формирането ѝ като учен в избраната от нея област на изследвания, а също така ѝ дава възможност да апробира своите идеи и да получава обратна връзка за тях от утвърдени международни експерти.

През годините проф. Желязкова изнася редица обучения на служителите на организации от публичния сектор и от бизнеса – примери за такива обучения са за Агенцията за насърчаване на малките и средни предприятия, както и на Пощенска банка. По време на тези обучения тя има възможност да получи информация за нуждите на практиката от знания и умения в новите области на знанието, обект на дисертационния ѝ труд.

Проф. Желязкова участва активно и в различни медии –телевизии, печатни, онлайн, като дава експертни интервюта както по темата на дисертационния си труд, така и по други значими за страната ни въпроси. По този начин разсъжденията ѝ стават достояние на широката общественост, а това е важно за разпространението на резултатите от научните ѝ изследвания.

Проф. Желязкова владее английски, френски, руски и гръцки език и това ѝ помага в значителна степен за реализиране на научните ѝ търсения.

Заклучение по т.2: Проф. Желязкова се е изградила като учен, който е имал възможността да съчетае и да развие научните си търсения и практиката, и след това да ги прилага успешно както в бизнеса, така и в областта на висшето образование.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата за прехода от линейна към кръгова икономика добива нарастваща актуалност. Това се дължи на засилващите се проблеми за икономическите субекти, произтичащи от климатичните промени и екологичните предизвикателства, които доведоха до декларирането на решимост на международно равнище за промяна на икономическия модел, така че светът да се пребори с тях. Европейският съюз (ЕС), част от който е нашата страна, взе решение за обявяването на т. нар. „Зелена сделка“, с която постави началото на активни политики във

всички области на икономическия и обществения живот, така че към 2050 година да се постигне климатичен неутралитет. Това ще стане, като се поеме по пътя на трансформация на съществуващия линеен в кръгов икономически модел. Банките като основен източник на кредитен ресурс са призвани да играят централна роля в този процес. За да се справят с предизвикателството, обаче, те трябва да разработят и внедрят методологии за оценка на разнообразните нови рискове, пред които ще се изправят както те, така и клиентите им.

Тъй като е съвсем нова, тематиката за връзката на прехода към кръгова икономика и рисковете за банките е сравнително слабо разработена в научната литература на английски език, а в тази на български език на практика представеният за рецензиране труд е първото по рода си изследване. Интересен е подходът на кандидата – да започне с представянето на основата, върху която се развиват новите рискове за банките – климатичните промени и екологичните проблеми и решимостта на редица страни по света да започнат усилия за промяна на познатия линеен икономически модел, и след това да премине към същността на проблема, обект на труда – рисковете за банките и тяхното управление. Интересна е и интердисциплинарната връзка, която се прави със счетоводната проблематика, като се подчертава значението на счетоводството и отчетността за формирането на показатели за екологичното представяне на компаниите-клиенти на банките, така че банките да имат информацията, необходима за управлението на рисковете от тяхна страна.

Закljučения по т.3:

1. Темата на дисертационния труд – „Управление на банковите рискове при прехода към кръгова икономика“ се отличава с актуалност и значимост както за теорията, така и за практиката.

2. Целите, предмета, обекта, хипотезите и задачите на изследването са коректно и адекватно формулирани и отразяват идеята на кандидата за представянето на избрания от нея проблем на труда.

4. Познаване на проблема

Авторът на дисертационния труд познава много добре изследвания от нея проблем и това е видно от значимия брой на използваните източници – общо 158 на различни езици, от яснотата на изложението на труда, както и от двата отзива за емпиричната част на изследването, получени от представители на висшето ръководство на банката, в която тази част е апробирана в течение на година и половина. В хода на изложението на редица места авторът прави критичен анализ на информацията, която е събрала по време на изследванията

й, като проличава мнението й по разглежданите въпроси и осъзнатостта на тяхната конкретика както в теоретичен, така и в практико-приложен план.

5. Методика на изследването

За целите на реализирането на задачите на дисертационния труд проф. Желязкова прилага съвкупност от методи от областта както на качествения, така и на количествения анализ. Така в първите четири глави тя използва историческия преглед, литературния обзор, сравнителния критичен анализ и синтез и това е подходящо предвид особеностите и целите на тази част от изложението – да се представи в хронологичен план възникването и формирането на идеята за кръговата икономика, да се проследи и анализира научната литература по въпроса, да се представи опита на водещите в прилагането на кръговата икономика страни по света, да се анализира състоянието на счетоводната отчетност на зелената икономика, както и цялостното значение на изследваната проблематика през погледа на банките.

В петата, последна глава, се използват методи от областта на количествения анализ, тъй като в тази част от труда са представени резултатите от симулациите на предложения от кандидата модел за оценка на екологичния и социален риск в банковото кредитиране. Смятам, че този подход е подходящ и подпомага постигането на целите на изследването така, както са дефинирани в увода.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд се състои от увод, пет глави, заключение, списък на използваната литература и приложения. Считаю, че избраната структура на изложение е подходяща и адекватна и дава много добри възможности за постигане на изследователските цели. Цялостното впечатление е за труд с подчертано еkleктичен характер - авторът прилага съвкупност от подходи и прави изследвания в различни области на икономическото познание, за да характеризира конкретния обект на изследването си - банковите рискове при прехода към кръгова икономика. Трудът се отличава с изразена интердисциплинарност и иновативност в подхода към изследвания проблем.

Уводът има въвеждащ характер в изследваната проблематика. В неговите рамки ясно и последователно са очертани целта, задачите, обекта, предмета и хипотезите на изследването. Кандидатът е дефинирал два броя научни хипотези, а именно, че "...сред основните проблеми пред прехода към кръгова икономика могат да се очертаят: 1) начинът, по който функционира финансовата система. Банките, които са основни източници на финансов ресурс, особено в

Европа, продължават да финансират линейната икономика и 2) липсата на стандартизация спрямо начините за осчетоводяване и проследяване на напредъка в тази посока. И двете хипотези са правилно мотивирани и разгърнати в рамките на увода. Представен е методологическия инструментариум, като е обяснен избора на автора на съчетанието на количествения и качествения анализ в изследването. Коректно са очертани ограничителните условия на изследването.

Обект на изследване в първата глава са климатичните промени като един от най-сериозните феномени на съвременното, тяхната същност и проявление. Последователно, въз основа на богат фактически материал от разнообразни източници, е представено влиянието на климатичните промени върху икономическите субекти. Очертани са основните направления, в които тези промени се проявяват и връзката им с бизнес средата. Акцентирано е върху основният проблем, свързан с климатичните промени - скоростта, с която те настъпват и експоненциалното нарастване на т. нар. екстремни метеорологични събития през последните 20 години. Кандидатът е дефинирал ясно най-непосредствения проблем в резултат от тези промени - значителното нарастване на различните видове разходи за икономическите субекти, което влияе пряко върху финансовите им резултати, и което ги принуждава да търсят нестандартни решения за бъдещото развитие на дейността си. След това изложението преминава в представяне на таксономия на финансовите рискове и връзката им с климатичните промени. Климатичните рискове са дефинирани и е показано проявлението им в рамките на добре познатите, класически за финансовата теория рискове - кредитен, пазарен, оперативен, репутационен, риск по веригата на доставките, правен, регулаторен и други. От представянето на таксономията на тези рискове проличава много добрата осведоменост на кандидата както по отношение на теорията в тази проблематика, така и на финансовата практика. Накрая, в третата част на първа глава кандидатът представя в исторически и аналитичен план глобалната регулаторна рамка за борба с климатичните промени, като по този начин показва до какви действия в геополитически план е довела решимостта на редица държави да се борят с тези промени и да ги управляват, доколкото е възможно.

Логически обвързано изложението преминава от първа във втора глава, където кандидатът представя и анализира генезиса и етиологията на понятието “кръговата икономика” и след това - практиката в лицето на политиките на някои от страните-лидери в тази област. В рамките на теоретичния преглед в първата част на втората глава кандидатът е анализирала множество на брой литературни източници. В резултат тази част от изложението представлява един завършен, стегнат анализ на това как се е породила идеята за кръгова икономика, кои са учените и практиците, които са допринесли за формирането ѝ, кои основни

теоретични подходи и концепции стоят в основата ѝ и я надграждат, както и какви основни научни спорове поражда тя във времето. По-нататък, на основата на разнообразни литературни източници, са очертани международните ракурси на кръговата икономика, като са представени и анализирани практиките от редица държави - Япония, Китай, ЕС като цяло и някои водещи в кръговата икономика страни от ЕС - Германия, Холандия, Франция и Дания. По този начин кръговата икономика е разкрита не само като теория, но и като практика - в исторически план и в настоящия момент, което допринася за илюстрирането на теорията зад нея в икономическия живот на избраните от автора страни.

От макроикономическата перспектива на проблематиката, представена в първа и втора глава, изложението в трета глава преминава на равнище секторни политики и практики. Във фокуса на тази глава са първо банките и тяхната роля в процеса на преминаване към кръгова икономика и, на второ място, капиталовите пазари. Мотивът на автора е, че това са двата основни източника на привлечен ресурс за икономическите субекти, като правилно е посочено, че ролята на банките в Европа е значително по-голяма в сравнение с тази на капиталовите пазари.

В четвъртата глава е представена проблематиката, свързана с екологичното счетоводство и отчетност и връзката на развитието им с прехода към кръговата икономика. Тук кандидатът разглежда различните съществуващи международни незадължителни стандарти, както и добри практики за организиране на екологично счетоводство. По-нататък е отделено внимание на практиките в международен план в областта на воденето на екологична отчетност. В аналитичен план са очертани както проблемите в областта на счетоводната теория, така и основните направления на казусите в счетоводната практика, на база публикации на чуждестранни автори. Третирането на тази проблематика в България, на практика не е засегнато.

Във фокуса на петата глава е проблематиката на проследяването на екологичния и социален риск в банковото кредитиране. Изложението започва с представянето на авторов концептуален модел за същността на зеленото банкиране и на представата за зелена банка. Кандидатът предлага собствена интерпретация на това какво означава една банка да е “зелена” и дефинира четири равнища на развитието на банката в тази посока. В това се изразява приноса на кандидата, тъй като концепцията за “зелена банка” е широко разпространена както в научната, така и в научно-популярната литература, но липсва ясна дефиниция на това какво точно се крие зад нея.

След това са анализирани етапите на управлението на екологичния и социален риск в кредитирането на фирми според добрите международни банкови практики, както и според насоките на Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР). Очертани са основните моменти на тези етапи, трудностите и предизвикателствата пред ръководствата на банките и пред техните служители при реализирането на процеса. В тази част на изложението проличава доброто познаване на практиката от страна на кандидата и това е обяснимо предвид дългогодишния ѝ опит от банковата сфера точно в тази област.

По-нататък са представени резултатите от емпиричното изследване, което кандидатът е извършила като част от изследователката си работа по темата на дисертационния труд. В рамките на тази част от изложението е представен математически модел за оценка на екологичния и социален риск в банковото фирмено кредитиране, който авторът предлага, и който е апробиран в една от системните банки в България. Този модел се основава на надграждане на четирифакторния модел на скоринг карта (скоркарта) на ЕБВР. Към стандартните четири фактора за оценка на екологичния и социален риск - вид на бизнес дейността, срок на кредита, размер на кредита и вид на обезпечението, авторът е добавила нови четири - вид на кредитния продукт, вид на бенефициента (голям, среден, малък клиент на банката според нейната вътрешна класификация), начин на изплащане на кредита, брой години активност на клиента в банката. Тези четири нови фактора допълват и разширяват скоркартата и допринасят за постигането на по-точна и по-ясна оценка на степента на екологичния и социален риск, на който банката е изложена. Двете скоркарти са тествани върху значим брой записи - данни за отделни кредитни сделки - по над 15 000 броя на година, което гарантира достоверността на резултатите от симулациите, които са правени. Резултатите от симулациите показват, че при прилагането на надградената скоркарта върху данните от портфейла от фирмени кредити, делът на сделките с висок и среден екологичен и социален риск намалява в сравнение с този при прилагането на стандартната скоркарта на ЕБВР. Това е обяснимо, тъй като предложената от автора надградена скоркарта включва два пъти повече на брой елементи в сравнение с тази на ЕБВР и това води до по-висока прецизност на оценката. Считам, че структурирането на този модел в рамките на алтернативна скоркарта притежава висока практическа стойност, особено с оглед на последните регулации и насоки на Европейския банков орган и на Европейската централна банка относно управлението на новите рискове, особено екологичните и тези, които имат отношение към климатичните промени. Такава е и констатацията на двама от представителите на висшето ръководство на банката, в която е апробиран модела - главния оперативен директор и главния директор "Риск" - в рамките на специални отзиви за качествата и ползата от този модел.

Ценно е и улеснява читателя това, че всяка от петте глави завършва с изводи. По този начин авторът насочва вниманието към акцентите на своята работа.

В заключението са представени коректно основните изводи от цялостното изследване.

Заключение по т.б: Дисертационният труд притежава ясна структура, която отговаря на поставените в него цели, обект, предмет и задачи. Тази структура е последователна, но същевременно сама по себе си представя един иновативен подход към изследваната тематика, отличаващ се с изразена еkleктичност и интердисциплинарност - подход, които стават изключително актуален в най-съвременните научни изследвания. Изложението е гладко, анализите в него се базират на многобройни литературни източници на различни езици, което показва много добрата осведоменост на кандидата по отношение на проблематиката в международен план. В резултат от извършената изследователска работа в хода на изложението двете хипотези, поставени в увода са доказани убедително.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Кандидатът е идентифицирала общо шест броя приноси в дисертационния си труд. Считам, че те са коректно формулирани и вярно отразяват постигнатото в рамките на труда. По мое мнение, обаче, те биха могли да бъдат представени по-подробно, за да отразят по-пълно реализираните научни и научно-приложни резултати.

На първо място е формулирана и обоснована нова научна област свързана с изследване ролята на банките за прехода от линеен към кръгов икономически модел. Дефинирана и систематизирана е ролята на банките като базов източник на привлечен ресурс за световната икономика и водещата им роля за реализирането на прехода от линейна към кръгова икономика. Банките, обаче, са консервативни институции и основна задача пред тяхното управление е менажирането на разнообразните видове рискове, които произтичат за тях от дейността на клиентите им. Кои са новите рискове, пред които те ще бъдат изправени при прехода към кръгова икономика и как тези рискове могат да бъдат управлявани? Дисертационният труд на проф. Желязкова предлага отговори на тези два централни въпроса, като първо, представя таксономия на новите рискове и второ, предлага конкретен модел за оценка на екологичния и социален риск в кредитните портфейли на банките.

На второ място, приложен е иновативен интердисциплинарен подход за анализ на горепосочената нова проблематика, като успехът на управлението на банковите рискове е свързан и с необходимостта да се изградят ясни и задължителни за всички икономически

субекти в международен план стандарти за осчетоводяване и отчитане на ефектите от дейността на организациите върху околната среда и оттам - върху климата. Систематизирани са съществуващите практики и стандарти в тази област и са изведени основните проблеми пред съставянето на екологичната отчетност. Доказана е значимостта на екологичното счетоводство за реализирането на успеха на прехода към кръгова икономика, тъй като, както и кандидатът коректно посочва, не е възможно да се управлява един процес, без той да бъде проследяван и измерван, а информацията за представянето на икономическите субекти се генерира основно в счетоводството им.

На трето място, авторът предлага нова концепция за съдържанието на понятието “зелена банка”, систематизира етапите от нейното развитие и дава оценка за това на каква степен на развитие на “зеления” си бизнес са банките в момента. Интерпретацията на това понятие е важна, защото в научната литература, както и в практиката, все повече се говори за “зеленото банкиране” и “зелените банки”, но липсва яснота относно това какви точно са характеристиките на тези банки и на това банкиране.

На четвърто място, в контекста на анализирането на представата за зелена банка и на етапите на нейното развитие са представени съществуващи международни методологии, които предписват правила за управление на екологичните и социални рискове в банките - дейност, която е неизменно свързана с представа за “зелена банка” и е централна за нея. Критичният анализ на широко прилагана в банкова практика методология на ЕБВР има сериозен приложен характер, тъй като очертава ползите и недостатъците за банките от приложението ѝ.

Въз основа на изводите от този анализ, **на пето място,** авторът е предложила нов модел на скоркарта за оценка на екологичните и социални рискове и, което е най-ценното от приложна гледна точка, го е апробирала в системна банка в България.

Не на последно, **шесто място,** считам за теоретичен принос изясняването на същността на термина “кръгова икономика”, анализирането на неговата етиология, развитието във времето на неговите конотации в рамките на различни научни и приложни изследвания на учени и експерти от цял свят, и представянето на опита на редица държави-лидери в прехода към кръгова икономика.

Заклучение по т.7: Дисертационният труд в неговата цялост и конкретните приноси в него са значими за науката и практиката и могат да намерят приложение в банките.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Кандидатът е представил общо 15 броя научни публикации по темата на дисертационния си труд, от които 4 броя са на български език, 11 - на английски език. Разпределението им по видове е, както следва: една глава от книга от международен научен колектив, една студия, 12 броя научни статии и един научен доклад. В рамките на тези публикации кандидатът е представил някои от изводите, които са вградени и в дисертационния й труд. Част от публикациите представляват теоретичен преглед на термини, свързани с кръговата икономика, друга част разглеждат приложните аспекти на управлението на екологичния и социален риск в банковото кредитиране.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

От представената от проф. Желязкова справка за изпълнението на минималните национални изисквания, залегнали в ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане, във връзка с настоящата процедура, е видно, че тя отговаря и надхвърля тези изисквания. При изискуем минимум от 350 точки тя е реализирала общо 585 точки по всички критерии.

10. Лично участие на докторанта

Считам, че представеният за рецензиране дисертационен труд и публикациите във връзка с разглежданата в него тематика са лично дело на кандидата. Към момента на изготвянето на настоящата рецензия няма доказателства за плагиатство в тези трудове. Изискванията на чл. 29, ал. 6 от ЗРАСРБ са изпълнени.

11. Автореферат

Представеният за рецензиране автореферат коректно отразява в сbita форма същността и основните приноси и изводи в дисертационния труд. Той отговаря на изискванията за изготвянето на подобен род разработка и съдържа в себе си списък на научните публикации по темата на дисертационния труд, както и справка за приносите в него.

12. Критични забележки и препоръки

Да се продължи и задълбочи изследването на проблемите свързани с екологичното счетоводство и отчетност и връзката на развитието им с прехода към кръговата икономика, както в областта на счетоводната теория, така и основните направления на казусите в счетоводната практика. Прави впечатление, че кандидатът добре познава тази материя и съответните публикации на чуждестранни автори, но изследването на проблематиката в Българската теория и практика не е засегнатото. Това е област, която препоръчвам да се доразвие в бъдещите изследвания на автора.

13. Лични впечатления

Проф. д-р В. Желязкова е изграден учен и професионалист от практиката, който работи върху актуални проблемни области и аспекти ограничено изследвани в национален план, а именно финансовите измерения на климатичните и екологичните промени, както и на кръговата икономика и тяхното проявление в търговските банки. Кандидатът има изграден собствен, при това подчертано модерен стил на писане. В личен план, за мен проф. Желязкова е уважаван и дълбоко етичен колега и утвърден професионалист, ясно разпознаваем в академичните среди с отлична репутация.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Да се пристъпи към апробиране на приносите с научно-приложна и приложна значимост.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат от запознаването ми с дисертационния труд, автореферат по него и приложенияте за целите на настоящата процедура научни публикации на кандидата, с убеденост смятам, че те съдържат *научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

Въз основа на гореизложеното, давам своята ***положителна оценка*** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и ***предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен “доктор на науките”*** на проф. д-р Виржиния Иванова Желязкова в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване”

11.04.2021 г.

Рецензент:

Фесчиян)

(проф. д-р Даниела